

Datum: 01.12.2020

Napomena:

Medij: blic.rs

Link: <https://www.blic.rs/kultura/u-jugoslaviji-smo-bili-kao-debeli-sef-dok-smo-zamisljali-da-smo-alan-sada-smo-t...>

Autori: Neven Džodan

Teme: Muzej Jugoslavije, Beograd, Josip Broz Tito

Naslov: U Jugoslaviji smo bili kao Debeli Šef, dok smo zamišljali da smo Alan, SADA SMO TOTALNO BOB ROK! Vlade su nam Sir Oli...

U Muzeju Jugoslavije sutra će biti otvorena gostujuća izložba "Alan Ford trči počasni krug", na kojoj će biti prikazane 152 originalne table iz ranog perioda (1969-1975), kada je na izradi stripa radio prepoznatljivi italijanski autorski dvojac Magnus-Bunker, kao i tri naslovna crteža Paola Pifarerija. Prvi broj "Alana Forda" izašao je u maju 1969. godine. Osmislili su ga Lučano Seki - Maks Bunker, kao scenarista, i crtač Roberto Raviola Magnus. Samo godinu dana kasnije, ovaj satirični strip je zbog upečatljivih crteža, duhovitih dijaloga i spretne ironije, kao i izuzetnog prevoda Nenada Briksija, pridobio naklonost publike širom Jugoslavije. O ovom fenomenu razgovarali smo sa autorom izložbe Rokom Glavanom iz Slovenije i stručnim saradnikom na izložbi Lazarom Džamićem, inače autorom "Cvjećarnice u Kući cveća", popularne studije o fenomenu jugoslovenskog uspeha stripa "Alan Ford". - Izložba, koja dolazi u Beograd je najveća svetska izložba originalnih crteža stripa "Alan Ford". Predstavljena će biti 151 tabla koju je nacrtao vrhunski crtač i jedan od autora Alana Forda Roberto Ravijola Magnus i tri table - naslovne stranice koje je nacrtao Paolo Pifarerio. Magnus je sa scenaristom Lučanom Sekijem - Maksom Bunkerom kreirao prvih 75 epizoda i na izložbi će biti pojedinačne table ili čitave sekvence originalnih crteža baš i samo iz tih 75 epizoda. Šta to znači originalna tabla -To je crtež, koji je kasnije služio za štampanje stripa. Prvo su nacrtali olovkom, pa onda tušem svaku sličicu. Magnus je crtao olovkom i tušem prvih 15 epizoda, ali je zbog mnogo rada onda radio samo sa olovkom, dok su sa tušem crtali drugi. Uz ovu ljubljansku izložbu predstavljamo još deo izložbe čiji su autori Marjan Matić i Mario Reljanović. Radi se o izložbi zanimljivih brojeva stripa Alan Ford na stranim jezicima, a Muzej je pripremio i program uz izložbu - najavljuje Rok Glavan, strastveni kolekcionar stripova. Zašto se Alan Ford najviše prmio u Jugoslaviji? Šta je toliko Jugoslovene privuklo alanfordovskom životu i situacijama, a što drugi nisu prepoznali ili pročitali na isti način, objašnjava Lazar Džamić. - Postoji nekoliko razloga, po mom mišljenju. Prvi i najveći je da je naš prirodni oblik mentalnog i društvenog funkcionisanja nadrealna farsa. Ni kapitalizam ni socijalizam, nego nadrealizam. Ako su Latinoamerikanci svetu dali magični realizam, ja mislim da smo mi izmislili

dokumentarni nadrealizam, to je kod nas način života, ne umetnički pravac. Zato je strip rezonovao tako jako. Pored toga, Alan Ford je modernizovana verzija "commedia dell'arte", stare i arhetipske umetničke forme koja je umnogome oblikovala modernu kulturu masovnih medija. Konačno, nekoliko drugih razloga, od društvene satire kao jake umetničke forme nekadašnjih komunističkih zemalja, preko načina na koji je hrvatski jezik percipiran u ostatku bivše YU, do preovlađujućeg kulta diletantskog amaterizma u našim društvima - priča Džamić. Na opasku da se čini da smo se nekad smejali brojnim scenama, a sad živimo taj strip, Lazar dodaje da smo se oduvek smejali, samo sada s manje para. - U Jugoslaviji smo bili više kao Debeli Šef, dok smo se zamišljali kao da smo Alan, sada smo definitivno totalni Bob Rok! Vlade su nam Sir Oliveri, a ministarstva Grunfovi... Jugoslavija je bila zemlja pretvaranja, zato je strip imao tu dualnu poetiku u to vreme, poetiku privida; danas toga nema, znamo tačno u kakvim društvima živimo. Alan Ford je bio prvi rijaliti na našim prostorima - zaključuje Džamić. Da li u tom kontekstu možemo govoriti o jugoslovenskom fenomenu, koji se možda još pokazao kada je u pitanju serija "Mućke"? - I to, jer su "Mućke" vrlo alanfordovska priča: farsa o malim muvatorima sličnim nama. Ali ne samo "Mućke" već i "Beni Hil", "Alo, alo" i montipajtonovci. Ali i Kusturica, "Tesna koža", "Mi nismo anđeli", "Šovinistička farsa" i slično. Sve što ima u sebi farsu, satiru i možda i malo nadrealnog, ovde se dobro prima - ističe on. Naziv ove izložbe "Alan Ford trči počasni krug" asocira i na vezu sa čuvenim filmom Slobodana Šijana, pa se nameće pitanje koliki je uticaj Alana Forda na poetiku "Maratonaca" i uopšte na YU popularnu kulturu. - Šijan sam u intervjuima ističe da je poetika "Maratonaca" inspirisana Alanom Fordom i da mu je to bio najbolji način da Kovačeviću modernu komediju prebaci u jedno bivše vreme. Kako je jednom divno opisao junake Alana Forda u intervjuu za moju knjigu, "svi su oni nekako 'bivši'". Referenci na Alana Forda u popularnoj YU kulturi ima mnogo - navodi Džamić. Ono što je simptomatično već decenijama unazad, likove iz Grupe TNT možemo da prepoznamo u javnom životu, pa pitamo Glavana da li je to dobro, loše ili samo komično? - Pa to da smo ušli u stripovske scene stripa kojem smo se nekada smejali je loše, vrlo loše, jer to nikada nismo ni zamišljali, da stvarno možemo doći u situacije iz stripa, pre svega one koje prikazuju bedu, istrošenu odeću, pohabana polovna kola, privredne Superhikove... Ali, pa da, naravno ima uvek neki ali, baš to čitanje stripa i njegovih smešnih dijaloga nama daje vedrinu u ovo neobično vreme i situacije, koje preživljavamo. Čak smo toliko došli daleko u nekim situacijama da možemo samo viknuti: Pa to je čisti Alan Ford! - naglašava Rok Glavan. Da se ovaj strip toliko primi u Jugoslaviji svakako je zaslužan i prevod Nenada Briksija. - Jezik je na našim prostorima važniji od pasoša. I rat je kod nas počeo gramatikom. Jedan od najčešćih odgovora koje sam dobijao na moje pitanje o tome zašto je strip kod nas postao to što nije nigde drugde je "hrvatski prevod". Na moje sledeće pitanje "a šta je to u hrvatskom prevodu što ga je učinilo toliko smešnim i adekvatnim?" dobijao sam uglavnom tišinu. Mada niko za koga znam nije ni video izdanje Alana Forda na originalnom italijanskom (ja imam pet originalnih brojeva, uključujući i jedan sa Superhikom), a kamoli da ga je razumeo i bio u stanju da uporedi, činjenica je da je Briksijev prevod bio ključni element uspeha. Bilo je to više od prevoda: takav stepen intervencija se na Zapadu naziva "transkreacija", skoro ponovno pisanje dela na domaćem jeziku. Briksi je bio

treći autor ovog stripa u Jugoslaviji. U knjizi detaljno pišem o tom jeziku, koji nije bio svakodnevni hrvatski, zagrebački jezik, jer uopšte nema kajkavice na primer, ali pošto ovde nemamo mesta za detaljno objašnjenje, evo samo nekoliko ključnih tema: Briksijev hrvatski je bio smešan i samim Hrvatima jer nije bio svakodnevni nego ceremonijalni, krležijanski, uzvišeni gornjogradski hrvatski; hrvatski izgovor je Srbima u provinciji jezik farse (kao i beogradski), pa je na taj način fantastično korespondirao sa farsičnom nadrealnom satirou stripa - objašnjava Lazar Džamić. Kada je reč o ovom kultnom stripu nezaobilazna tema je i famozna zabranjena epizoda u kojoj se pojavljuju Josip Broz Tito i Jovanka, a koja, kako se ispostavlja, zapravo nije rad italijanskih autora. - Misteriozna epizoda sa Titom? Koliko se fejk njuz proširilo zbog nje. Da je originalna, da je onda cenzurisana, da su imali hrabrost jedino u slovenskoj "Mladini" da je objave..., ali ništa od toga. Radi se o epizodi koju je 1989. godine posebno za "Mladinu" nacrtao Andrej Brčić Flumijani. Mladina je to objavila u osam brojeva, u svakom dve stranice. Jest malo provokativno da Broj Jedan ucenjuje Maršala, ali tada se niko više nije bavio time. Već su se planirali drugi događaji. Ali originalnost toj epizodi se pripisuje zbog toga što je Flumijani upotrebio originalne frejmove iz stripa, koje je nadopunio svojim tekstom ili nekim svojim slikama. U tome je tako vešto skinuo Magnusa u crtežu i Briksija u tekstu da niko nije posumnjao da epizoda nije originalna. I ta kompletna epizoda će biti izložena u Muzeju Jugoslavije - otkriva autor izložbe. On dodaje da su ipak neke epizode bile cenzurisane od partijskih komesara. - Često je već kod prevođenja teksta Briksi video gde može biti problema, pa je tekst malo priredio. Grunf ima u originalu na zidu u svojoj radionici Hitlera, pa su ga kod nas preradili u kajzera Viljema, deseta epizoda Formule je bila u prvom serijalu propuštena jer su Rusi bili predstavljani kao slabi momci. A recimo, da se vratim na izložbu, na njoj je predstavljen originalni crtež za epizodu "Otok mračnjaka" (Super razza maggiore). U Italiji je izašla 1979, ali kod nas tek 1988. Bila je u celosti povučena jer je puna nacističke simbolike. No na izložbi možete, kako sam rekao, videti originalnu nacrtanu naslovnu stranicu - navodi Glavan. Lazar Džamić takođe ističe da su bile cenzurisane neke scene i nekoliko epizoda. - U scenama su često retuširani Grunfovi nacistički simboli, slike na njegovom zidu, zvezde sa ruskih šubara i tako dalje. Čuvene Grunfove majice su često bile Briksijevi fantastični prepevi nekih ne baš mnogo inventivnih Bunkerovih slogana koji ne bi prošli tadašnje redakcijske komesare - dodaje Džamić. Alan Ford je bio pun crnog humora, ironije, sarkazma... Zašto danas toga nema i šta je nama danas izduvni ventil, pitamo Roka i Lazara. - Uf, tu mogu reći za Sloveniju, a možda mi Lazar potvrdi da je i u Srbiji isto. Za vreme jednopartijske zemlje imali smo humorističke emisije, novine i humoriste koji su skoro bili "ovlašćeni" da ispričaju vic u stilu - e za ovo se ide u zatvor. Narod se nasmejao, vic se prepričavao i to je bio sigurnosni ventil. Danas u Sloveniji nema više toga, nema humorističkog časopisa, emisija na temu humorističkog kritikovanja politike i političara, toga nema. Jer u našoj demokratiji odmah si optužen da si član druge stranke ako kritikuješ prvu, ali ako kritikuješ drugu, odmah te optuže da si član prve. U medijskom prostoru je sada sve više političke korektnosti, koja je naravno samo na površini. Ako želite humor, koji zasmehava, on nije nikada politički korektan. Tu je zanimljiva anegdota slovenačkog filozofa Slavoj Žižeka. U knjizi "Žižekovi vicevi" on se seća, kako su mu pre nekoliko

Datum: 01.12.2020

Napomena:

Medij: blic.rs

Link: <https://www.blic.rs/kultura/u-jugoslaviji-smo-bili-kao-debeli-sef-dok-smo-zamisljali-da-smo-alan-sada-smo-t...>

Autori: Neven Džodan

Temе: Muzej Jugoslavije, Beograd, Josip Broz Tito

Naslov: U Jugoslaviji smo bili kao Debeli Šef, dok smo zamišljali da smo Alan, SADA SMO TOTALNO BOB ROK! Vlade su nam Sir Oli...

godina u kampusu univerziteta u Kalifornijskom Santa Kruz, "jedne od prestonica političke korektnosti", pričali o tome da su razvili viceve koji su smešni a da nikoga ne povrede, nikoga ne ismevaju i nikoga ne ponižavaju - u stilu: "Šta se desi, kada trougao sretne krug?". Žižek naravno odmah uzvрати nazad: "Ne zanima me, šta se desi, kada trougao sretne krug, sav užitek vica je baš u tome, da netko mora biti povređen i ponižen..." - objašnjava Glavan, dok se Džamić nadovezuje da danas ima dosta ironije i sarkazma, ali, kako kaže, život je mnogo ironičniji i sarkastičniji nego umetnost - što je fenomen po sebi! - Teško je danas biti satiričar u našim društvima kada su ponašanja ljudi na vlasti, a i naroda, takva da bi satira morala da uđe u neke vrlo čudne zone da bi se nadmetala sa životom. Mislim da su nam danas izduvni ventili mnogo crniji, opasniji i destruktivniji nego što je to bio strip u staro vreme. Tada je postojala nada. Danas... - ističe Lazar Džamić. Za kraj razgovora pitamo dvojicu inspirativnih sagovornika koja je njima najomiljenija epizoda "Alana Forda". - Ima ih više, ali verovatno "Vesela dolina" i "Traži se Alex Barry" - odgovara Džamić. - He, he, sada svi očekujete onu ta-dam epizodu ... ali na žalost je nemam. Ko dečak smejavao sam se radnjama u stripu, najviše burlesknim scenama, onda su me oduševljavale scene sa brzim akcijama, danas me sve više zabavljaju dijalozi, koji sliče situacijama koje doživljavam. Tako da nemam omiljenih epizoda, ali ceo serijal stripa do oko 200. epizode mi je draži nego kasniji - zaključuje Rok Glavan.

